

**Følgegruppen for
Naturstyrelsens Referencelaboratorium for Kemiske og Mikrobiologiske Miljømålinger
Referat af møde 2015/2, den 8. oktober 2015**

Til stede

Anne Christine Duer (ACD)
Kirsten Harbo (KiHa)
Pernille Weile (PW)
Karina Nissen (KN)
Helle Kølbæk Thomsen (HKT)
Svend-Erik Lykke (SEL)

Maj-Britt Fruekilde (MBF)
Ulla Lund (UOL)

Naturstyrelsen (NST)
KL (Lemvig Kommune)
Foreningen af Vandværker i Danmark
Eurolab Danmark (HOFOR)
Eurolab Danmark (FORCE Technology)
Laboratoriernes Brancheforening (AnalyTech)
Miljølaboratorium A/S
Referencelaboratoriet (Eurofins Miljø A/S)
Referencelaboratoriet (Eurofins Miljø A/S)

Afbud

Lis Morthorst Munk (LMU)
Linda Bagge (LB)
Kirsten J. Andersen (KJA)
Annika Lindholm (AL)

Naturstyrelsen (NST)
Miljøstyrelsen (MST)
DANAK
DANVA (Nordvand A/S)

Dagsorden:

1. Godkendelse af dagsorden
2. Opfølgning i henhold til referat fra møde nr. 2015/1
3. Meddelelser
4. Aktiviteter i arbejdsprogram 2015 (oversigt *vedlagt*)
 - 4.1 Metodedatablade
 - 4.2 Tydeliggørende notater – Bekendtgørelse om kvalitetskrav til miljømålinger
 - 4.3 Ændring af bekendtgørelse om kvalitetskrav til miljømålinger
 - 4.4 Vurdering af måle- og prøvetagningsmetoder
 - 4.5 Kvalitetskontrol
 - 4.6 Stabilitet af prøver til bestemmelse af pesticider i vand
 - 4.7 Nyhedsformidling
 - 4.8 Andre aktiviteter
5. Økonomi
6. Stikord til arbejdsprogram 2016
7. Eventuelt
8. Næste møde

Ad 1. Godkendelse af dagsorden

Den udsendte dagsorden for mødet blev godkendt.

Det blev vedtaget fremover at give hvert af de udsendte dokumenter et nummer, som henviser til det punkt på dagsorden, hvor dokumentet behandles.

Ad 2. Opfølgning i henhold til referat fra møde nr. 2015/1

Referat fra følgegruppemøde nr. 2015/1 var udsendt den 24. marts 2015. Der var ikke modtaget kommentarer til referatet, som derfor er godkendt.

Ad 3. Meddelelser

ACD meddelte, at NST på sigt vil blive opdelt i to: Naturstyrelsen, som varetager drift, og Styrelse for Vand og Naturforvaltning, som varetager myndighedsopgaver. Opgaver relateret til Referencelaboratoriets arbejde forventes placeret under Styrelsen for Vand og Naturforvaltning. Denne styrelse forbliver i København. Tidspunkt for opsplitningen er ikke fastlagt, dog senest med udgangen af 2017.

ACD meddelte, at ændringerne af bilag II og III i Drikkevandsdirektivet, som der har været arbejdet med i de seneste år, forventes endeligt vedtaget senest i november (Efterskrift: ændringerne er vedtaget - se: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/DA/TXT/?uri=CELEX:32015L1787>). De ændrede bilag skal være implementeret i dansk lovgivning senest omkring november 2017. Alt, der vedrører bekendtgørelsen om kvalitetskrav til miljømålinger, vil være implementeret, når den bekendtgørelsesrevision, som netop har været i høring, træder i kraft.

**Følgegruppen for
Naturstyrelsens Referencelaboratorium for Kemiske og Mikrobiologiske Miljømålinger
Referat af møde 2015/2, den 8. oktober 2015**

UOL meddelte, at SJN er på barselsorlov og UOL er indtrådt som vikar for SJN. SJN forventes at være retur ca. 1. juli 2016.

PW meddelte, at Foreningen af Vandværker i Danmark (FVD) nu hedder Danske Vandværker. Der er ingen forkortelse.

Ad 4. Aktiviteter i arbejdsprogram 2015

Oversigt over alle aktiviteter i arbejdsprogrammet for 2015 var udsendt med dagsordenen. Oversigten er indsat som sidste side i dette referat.

Ad 4.1 Metodedatablade

Metodedatablade for mikrobiologiske målinger er gennemgået med henblik på at sikre overensstemmelse i forhold til ændring af bilag II og III i Drikkevandsdirektivet, som forventes endeligt vedtaget i november. Samtidig er der foretaget redaktionelle ændringer sådan at henvisninger til standarder fremover er uden årstal, men med krav om anvendelse af seneste udgave i lighed med praksis for metodedatablade på det kemiske område.

Referencelaboratoriet har samtidig foreslået, at henvisning til internationale standarder sker til den originale internationale standard sådan at forsinkelse med publicering som dansk standard undgås. Det blev vedtaget, at denne praksis også implementeres på det kemiske område efterhånden som metodedatablade revideres.

Referencelaboratoriet gennemgår ikke systematisk alle nye standarder med henblik på at identificere væsentlige forskelle mellem udgaverne, men tager aktion hvis der gøres opmærksom på problemer. ACD opfordrede derfor til, at hvis laboratorierne kan se, at der i en standard er ændringer, som er meget problematiske, at rette henvendelse til referencelaboratoriet.

HKT anførte, at der bør gøres opmærksom på, at ISO 9308-2 er baseret på anvendelse af et produkt fra en bestemt producent, mens på den anden side, at membranfiltrering (ISO 9308-1) kan give for lave resultater.

KiHa spurgte, om Colilert 18 og Colilert 24 kan forventes at give identiske resultater. Efter mødet er spørgsmålet undersøgt: der forventes identiske resultater indenfor måleusikkerheden. Desuden: tager kriterierne for drikkevandskvalitet højde for metodeforskelle? Kriterierne stammer fra Drikkevandsdirektivet og kan derfor ikke ændres. Men kogevejledningen er opdateret, bl.a. for at tage højde for de nye målemetoder.

Der var forslag til få ændrede formuleringer i MM0002 og MM0006. Når disse er indført, kan alle de mikrobiologiske metodedatablade udgives i revideret version.

Der var udsendt et notat med vurdering af behov for tilføjelse af krav til opbevaring i *M037, alkalinitet*. Konklusionen var, at der ikke er behov for tilføjelse. Efter tilføjelse af en enkelt præcisering tilsluttede følgegruppen sig notatet.

M049, opløst metalindhold i ferskvand. Ændring bestående i præcisering af koncentrationen af salpetersyre anvendt til konservering af prøver til måling af kviksølv. Metodedatabladet kan udgives.

M060, miljøfremmede organiske stoffer i vand. Der var udsendt et notat med vurdering af information om konservering af prøver til måling af flygtige organiske stoffer og et forslag til revideret metodedatablad. KiHa spurgte, om der var information om iltindhold i de prøver, der blev behandlet i notatet. Referencelaboratoriet undersøgte og tilføjer information i det omfang, den er til rådighed.

Konklusionen er, at holdbarheden af flygtige stoffer er fuldt tilfredsstillende for ukonserverede prøver af grundvand, drikkevand og overfladevand. Metodedatabladet er revideret i overensstemmelse hermed og samtidig er konservering og opbevaring opstillet i skema for at forbedre oversigten. Metodedatabladet kan udgives.

UOL orienterede om igangværende revision af metodedatablade med relevans for det marine område. Revisionen foretages i dialog med Det Marine Fagdatacenter.

**Følgegruppen for
Naturstyrelsens Referencelaboratorium for Kemiske og Mikrobiologiske Miljømålinger
Referat af møde 2015/2, den 8. oktober 2015**

Ad 4.2 Tydeliggørende notater – Bekendtgørelse om kvalitetskrav til miljømålinger

Der var intet til dette punkt.

Ad 4.3 Ændring af bekendtgørelse om kvalitetskrav til miljømålinger

ACD orienterede om høring af forslag til ny bekendtgørelse. Høringssvar er under behandling. Eksempler på høringssvar, som medfører ændringer, er:

- Manual for prøvetagning vil blive et krav. Manualen vil dog blive justeret for sproglige uenssigheder. Den justerede manual vil blive offentliggjort inden bekendtgørelsen træder i kraft.
- Krav til relativ måleusikkerhed for jern i fersk sediment lempes.
- Hexachlorcyclohexan i vandige prøver defineres som sum af hexachlorcyclohexan-isomerer.
- CAS-numre tilføjes for PFAS i metodedatablad.
- Methyl- og dimethylphenoler samples i en gruppe, idet kvalitetskravet er identisk for alle.
- Stavemåde følger fremover kemisk nomenklatur.

Bekendtgørelsen skal implementeres senest 28. november 2015 til umiddelbar ikrafttrædelse. De væsentligste ændringer har været varslet i god tid, sådan at det er muligt for laboratorierne at være klar, når bekendtgørelsen træder i kraft.

HKT opfordrede til, at der generelt indføres CAS-numre i bekendtgørelsen, da det hermed er éntydigt hvad der menes.

Ad 4.4 Vurdering af måle- og prøvetagningsmetoder

Generelt: på for- og bagside af alle udsendte rapporter ændres Miljøministeriet til Miljø- og Fødevarerministeriet.

UOL gennemgik den udsendte rapport om *metaller i marine sedimenter*, som konkluderer, at der ikke er tilstrækkelig baggrund for at foretage et skift af metode. Anbefaling om yderligere undersøgelser fjernes og engelsk Summary and Conclusion tilføjes. Rapporten kan derefter udgives.

UOL resumerede den udsendte rapport vedrørende metodekrav for tørstof og glødetab. Heri anbefales, at der i metodedatablad M029 åbnes for nye metoder til bestemmelse af henholdsvis tørstof og glødetab. Engelsk Summary and Conclusion tilføjes, hvorefter rapporten kan udgives.

Et kort notat med orientering om metodeskift for aggressiv carbondioxid var udsendt. Notatet er tænkt anvendt som orientering for f.eks. vandværker. Efter tilføjelse af standard-nummeret på den danske standard, der er tale om, kan notatet udgives.

Den nye standard for aggressiv carbondioxid blev drøftet, idet den er følsom for korrekthed af pH-måling. Måling af pH er særligt vanskelig i ionfattigt vand. I den forbindelse blev det foreslået, at Referencelaboratoriet kunne angive god praksis for måling af pH i ionfattigt vand og kontrol af disse målinger. Der var også forslag om at kortlægge i hvilket omfang disse problemer kan forventes ved hjælp af Jupiter-databasen, samt om at indføre metodefrihed. (Efterskrift: i lyset af drøftelserne er metodedatablad M031, Aggressiv carbondioxid, ændret, sådan at det fremover indeholder både målemetode og beregningsmetode suppleret med angivelse af de to metoders styrker/svagheder. Ændringen er udsendt til laboratorierne til orientering).

Ad 4.5 Kvalitetskontrol

UOL gave et resumé af foreløbige rapport om analysekvalitet for pesticider i drikkevand, som var udsendt. Rapporten omfatter kun ca. 1/3 af alle de data, der er til rådighed. Når databehandling af disse er tilføjet vil rapporten blive udsendt i skriftlig høring. I konklusionen tilføjes en sætning, der redegør for, at der ikke er data for en række pesticider og nedbrydningsprodukter fra pesticider, som det vides giver store analysetekniske udfordringer.

**Følgegruppen for
Naturstyrelsens Referencelaboratorium for Kemiske og Mikrobiologiske Miljømålinger
Referat af møde 2015/2, den 8. oktober 2015**

Ad 4.6 Stabilitet af prøver til bestemmelse af pesticider i vand

MBF gennemgik de udsendte rapporter og notater for stabilitet af prøver til bestemmelse af pesticider i vand. Konklusionen i datarapporten omformuleres, sådan at den ikke er i modstrid med de endelige konklusioner fra notater omhandlende de enkelte grupper af pesticider.

I notat vedrørende kvælstofholdige pesticider flyttes omtale af ISO 5667-3 fra konklusionsafsnit til opsummering. I notat vedrørende sure herbicider tilføjes opsummering for CGA 62826 og CGA108906.

I notat med samlet anbefaling for alle pesticider ændres rækkefølgen i oversigtstabel fra den nuværende alfabetiske til en gruppering i henhold til de pesticidgrupper: kvælstofholdige pesticider, phosphorholdige pesticider, sure herbicider og chlorholdige phenoler.

Når rettelserne er indført kan rapport og notater samt metodedatablad udgives.

Ad 4.7 Nyhedsformidling

Der er udsendt en nyhedsmail siden foregående møde i følgegruppen. Der skal udsendes nyhedsmail, når revideret bekendtgørelsen om kvalitetskrav til miljømålinger udgives.

Ad 4.8 Andre aktiviteter

UOL orienterede i fortsættelse af drøftelse på foregående møde i følgegruppen om problematikken vedrørende eventuel opstilling af krav til ionbalance. Sådanne krav findes ikke i vore nabolande, og NST har ikke umiddelbart planer om at indføre dette i Danmark.

Der har været ønske om vejledning fra Referencelaboratoriet om valg af software til beregning af aggressiv carbondioxid. HKT anførte, at der findes en række gratis software, men ikke alle følger beregningerne i den foreskrevne standard. NST har ikke planer om at lade Referencelaboratoriet vurdere de enkelte software.

Ad 5. Økonomi

Økonomioversigt ultimo september var udsendt.

Ad 6. Stikord til arbejdsprogram 2016

Der var udsendt forslag. ACD opfordrede følgegruppens medlemmer til at sende aktivitetsforslag til Referencelaboratoriet. Der er på nuværende tidspunkt ikke planlagt, at Referencelaboratoriet skal udføre laboratoriearbejde. Det er vigtigt, at de planlagte aktiviteter kan afsluttes, da nuværende kontrakt udløber med udgangen af 2016.

Ad 7. Eventuelt

Der var intet til dette punkt.

Ad 8. Næste møde

Næste møde blev aftalt til 10. marts 2016.

Vejen, den 12. oktober 2015
Ulla Lund og Maj-Britt Fruekilde

**Følgegruppen for
Naturstyrelsens Referencelaboratorium for Kemiske og Mikrobiologiske Miljømålinger
Referat af møde 2015/2, den 8. oktober 2015**

Aktiviteter i arbejdsprogram 2015

Nedenstående er vist en status for aktiviteterne i Referencelaboratoriets arbejdsprogram for 2014. Dagsordenen omfatter kun de punkter i arbejdsprogrammet, hvor der har været aktivitet i den forløbne periode.

Aktivitet	Status
4.1 Metodedatablade	Mikrobiologiske metodedatablade opdaterede i henhold til revideret drikkevandsdirektiv: MM0001 <i>E. coli</i> og coliforme bakterier. ISO 9308-2, Colilert (bas-sin-vand) MM0002 <i>E. coli</i> og coliforme bakterier. ISO 9308-1 (drikkevand, overfladevand, bassin-vand) MM0006 <i>Clostridium perfringens</i>, ISO 14189 (drikkevand og retur-skyllervand fra svømmebade) M037 Alkalinitet, Krav til opbevaring M049 Opløst metalindhold i ferskvand. Præcisering af syrekonzentration Revision af M060 Miljøfremmede organiske stoffer i vand (<i>notat og revideret metodedatablad</i>) Pesticider i vand (<i>behandles i forbindelsen med punkt 4.6 på dagsorden</i>)
4.2 Tydeliggørende notater – Bekendtgørelse om kvalitetskrav til miljømålinger	Intet til dette punkt
4.3 Ændring af bekendtgørelse om kvalitetskrav til miljømålinger	Høring af revideret bekendtgørelsen: høringssvar er under behandling (<i>orientering</i>)
4.4 Vurdering af måle- og prøvetagningsmetoder	Metaller i marine sedimenter. Metode til totalbestemmelse Metodekrav for tørstof og glødetab. Mulighed for anvendelse af DS/EN 15934 og DS/EN 15935 sideløbende med DS 204 Aggressiv carbondioxid, informationsnotat vedrørende metodeskift til brug for vandværker mv.
4.5 Kvalitetskontrol	Opsamling af information om kvaliteten af pesticidanalyser fra NEXT-programmet iværksat
4.6 Stabilitet af prøver til bestemmelse af pesticider i vand	Datarapport Databehandling – kvælstofholdige pesticider Databehandling – sure pesticider Databehandling – opsamling af anbefalinger
4.7 Nyhedsformidling	Der er siden seneste følgegruppemøde udsendt en nyhedsmail den 11. maj 2015.